

Marinko Pejić, *Kršćani u zemljama islama*, Sinopsis, Zagreb, Sarajevo, 2019., str. 350

Fenomen susreta različitih kultura i religija danas zauzima posebno mjesto u javnome diskursu. Ova pojava je bila jako zastupljena i u historiji, štaviše ljudi su vijekovima, odnosno milenijima živjeli jedni sa drugima, nerijetko u okvirima tolerancije, mada često i polemički. Upravo je o tim odnosima riječ u knjizi *Kršćani u zemljama islama*. Pored uvodnih napomena na prvim stranicama sadržan je i *Predgovor* kojega je napisao prof. dr. Hariz Halilović sa Sveučilišta u Melburnu. Poslije refleksije australijskog profesora slijedi *Uvod* s kojim zapravo i počinje putovanje kroz historiju ali i sadašnjost Orijenta, što je u suštini zapadnjačka kovanica za „nepoznati Istok“. Autor knjige, inače, profesor Franjevačke teologije u Sarajevu, fra Marinko Pejić upoznaje čitatelje sa brojnim kulturnim, geografskim, etnološkim i historijskim znamenjima koja

se odnose na kršćanske manjine u zemljama Iraka, Irana, Sirije, Libanona, Izraela i Palestine, Saudijske Arabije, Turske i Egipta, a s vremena na vrijeme i dalekog Istoka. Struktura knjige *Kršćani u zemljama islama* sazdana je od šest cjelina a to su: *Zajednička karakteristika*, *Mezopotamija i Perzija*, *Sirija i Arabija*, *Mala Azija*, *Afrika* i na kraju slijedi posljednja cjelina *Strategija opstanka*. Sukladno sadržajima navedenih poglavlja Marinko Pejić slikopisno deskribira svetogeografske toponime značajne za kršćane na Istoku a ponegdje i za muslimane. Kroz štivo uobličeno na nekoliko stotina stranica doznaju se nepoznate činjenice i detalji o kršćanskim skupinama sa Istoka koje već dva milenija prebivaju na azijskim i afričkim podnebljima. Kroz knjigu Pejić prezentira osebnosti kršćana sa Istoka kao i njihove religiozno-kulturne specifičnosti, te tom

prilikom često izdvaja diferencije kršćanske religiozne običajnosti u odnosu na kršćanski svijet Zapada. Iz navedenog se primjećuje da se upravo putem inkulturacije kršćana Istoka sa domicijelnom azijskom i afričkom kulturom nerijetko zbivao, pored kulturalnog, i dijalog religijske naravi. Stoga naglašava da je u tome procesu od posebne vrijednosti za kršćane Istoka bio arapski jezik. S druge, pak, strane sa suvremenom političkom stvarnošću, za razliku od prethodnih stoljeća, došlo je do jačanja primarno nacionalne svijesti u pojedinim arapskim državama što je prouzročilo distanciranja kršćana od arapskog identiteta. Shodno tome sljedbenici asirske crkve danas se poistovjećuju sa drevnom Asirijom, kopti sa faraonskom civilizacijom, a Maroniti u Libanonu sa feničkim identitetom čime se uglavnom proizvodi polemički duh. Usprkos navedenom suvremenom odnosu među Arapima različitih religijskih usmjerenja kroz historiju je nerijetko bilo drukčije. Dakle, profesor Franjevačke teologije pomno prezentira višestoljetnu koegzistenciju jednih pored drugih tj. kršćana i muslimana, kao i njihov suodnos koji se bazirao na toleranciji. Svjedok toga „dijaloškog duha” opisan je u lijepom primjeru dijaloga života u „zlatnome dobu muslimanske

kulture i civilizacije” a odnosi se na prevođenje filozofskih i naučnih djela sa grčkog preko starosirijskog jezika na arapski jezik. Djela su prvenstveno prevedena u polju filologije i filozofije, odnosno medicinskih znanosti pošto su upravo na muslimanskim dvorovima kršćanski autori prevodili brojne spise nastale u razdoblju helensko-helenističke civilizacije sa sirijskog na arapski jezik. Pejić potencira da se u to vrijeme jednim dijelom formiralo arapsko filozofsko nazivlje zahvaljujući kršćanskim prevoditeljima sa muslimanskih dvorova koji su aktivno djelovali pod pokroviteljstvom muslimanskih mecena. Bez obzira na koegzistenciju i kulturnu bliskost istočnjaka, muslimana i kršćana, možda se upravo u tome ranom periodu mogu iščitati i snažne razlike između kršćana Istoka i Zapada. Riječ je o ne samo vjersko-teološkoj, nego o mnogo snažnijoj i primjetnijoj kulturnoj različitosti, budući da su evropski jezici, naročito grčki i latinski, prvenstveno pojmovni, za razliku od semitskih koji su ideografski. Štaviše, najčešće se u arapskom jeziku oblikovao teološki i filozofski izričaj kršćana Istoka, a upravo se u jeziku formira kultura, identitet, a samim time i polemika odnosno dijalog. Pisac knjige, tako, opisuje i nemile događaje iz historije koji su

vodili do destrukcije kršćanskog populusa u nekim periodima muslimanske civilizacije i to naročito u vremenu stagnacije, ali, nažalost, i savremenih događanja naročito na Bliskome Istoku, kojim su producirani masovni egzodusi brojnih nevinih ljudi, a napose u manjinskim kršćanskim zajednicama. Profesor Franjevačke teologije je pisao o susretu muslimana i kršćanskih crkava na Istoku prvenstveno na osnovu djela kršćanskih autora na evropskim jezicima, te je očigledno u potpunosti zanemario djela muslimanskih znanstvenika koji su pisali o ovoj tematici i to pored ostalog na bosanskom jeziku. Znanstveno razmatrano otežavajuća okolnost prilikom razviđanja informacija u knjizi jeste da u djelu nema fusnota. S druge strane to je i razumljivo budući da je riječ o feljtoniziranom uratku koji je prethodno publiciran u formi članaka na jednom web portalu. Osim toga primjećuje se

da su određeni pojmovi s arapskog jezika „slobodnije” prevedeni, dok su neka djela muslimanskih autora vjerovatno greškom pripisana određenim osobama, koje nisu stvarni autori djela. Tokom čitanja knjige primjećuje se da dominira, kada je u pitanju pogled na dogmatsko učenje religije islama, strogo kršćanski svetonogled, te autor razviđa Konstitutivnu tradiciju islama, tj. Riječ Božiju Kur'an primarno iz kršćanske teologije religije odnosno tradicionalnog orijentalističkog razumijevanja i viđenja Božije Objave. Zbog toga se očitavaju i određene veoma polemičke tj. izuzetno grube eksplikacije Istina muslimanskog vjersko-teološkog učenja. Knjigu *Kršćani u zemljama islama* publicirala je izdavačka kuća Sinopsis 2019. godine iz Zagreba i Sarajeva, a njen sadržaj zauzima 350 stranica.

Orhan Jašić